წელ. პირველი | კვირა, 2 ივლისი 1906 წ. | № 11

ჯვარი ვაზისა

გამოდის ყოველ კვირას
ღირს 3 მ. 1. ც. № 10 კაპ.

რედაქცია „ჯვარი ვაზისა"
კათოლიკების ქუჩა № 4

შინაარსი

დღევანდელი კითხვა და იესო ქრისტე. — ქართველთა სამღვდელოების გულის ნადები. — უწმინდესისადმი მი-ლი. — ქართველი კათოლიკე და გურია-სამეგრელოს ეპისკოპოსი. — ქართველი ხელოვნება. მართლმადიდებ. ველები. გულითადი დაბარება. — რომი (ფელეტონი). — ღვთისმშობლის ვალი. — გამოცხადების მასწავლებელი (შემდეგი). — ქართული კათოლიკე. ვაჭრ. დიდებ. ხეჯ., ქ. თბილისში. — მეტი (დასასრული).

დღევანდელი კითხვა და იესო ქრისტე

ვკითხულობთ მათე მახარებელის სახარებაში თავი 5. მუხლი 20. „ხოლო გეტყვი თქვენ, უკეთუ არა ალემატოს სიმართლე თქვენი, უფროს მწიგნობართა და ფარისეველთა, ვერ შეხვიდეთ სასუფეველსა ცათასა. გესმა რამეთუ ითქვა პირველთა მათ მიმართ. არა კაც-ჰკლა ხოლო რომელმან მოჰკლას თანა მდებარს სასჯელისა. ხოლო მე გეტყვი თქვენ, რამეთუ რომელი განურისხნეს ძმასა თვისსა ცუდად. თანამდებარს სასჯელისა. და რომელმან რქვას ძმასა თვისსა რაკა. თანა-მდებ არს იგი კრებულისაგან განსჯელად. და რომელმან ჰრქვას ძმასა თვისა ცოფ. თანა მდებარს იგი გეენისა მას ცეცხლისასა. აგერ ეს არის სხვათა შორის ჰაზრი მაცხოვარი იესოსი კაცის სიკვდილზე. იესო თავის მოციქულებს აუხსნის თუ მათი სიმართლე არ ალემატება უფროს მწიგნობართა და ფარისეველთა ვერ შეხვიდეთ სასუფეველსაო ე. ი. ზეციერი სასუფევლისაგან და ბედნიერებისაგან იქნება კაცი გამოკლებული, თუ სიმარ-

21 06

საქართველოს პარლამენტის ... ბიბლიოთეკა

საპატრიარქოს + ბიბლიოთეკა

[illegible] და სიმართლის დაცვაზე.

არა კაცი ჰკლა. განიმარტა იესომ ღვთის [illegible] [illegible] კიდევ [illegible].

ღმერთმა ადამიანი ჰყო განსჯადი არსებად და მის შეგნებას [illegible] მისცა კაცთა შორის შეგნება და ცნობიერება. მაშ ამ არსებობისათვის მისცა ღმერთმა ადამიანს კანონი რომლის ძალით უნდა განვსაზღვროთ ღვთის ცხოვრების თვისებანი. ადამიანის არსებობის გასაგრძობი კანონები კაცთა შორის არიან აგრეთ რომელთაც ვუწოდებთ **ღვთის ათ მცნებას.**

ეს მცნებანი განიყოფებიან ორ ნაწილად.

პირველი სამი ნაწილი ამ ათ მცნებათა შეეხება ღმერთისა და ღვთის პატივისცემას. ხოლო მეორე დანარჩენი შეეხება კაცთა ადამიანთა საზოგადო ცხოვრებაში სამართლიანად. ამ მეორე დანარჩენ მცნებათა შორის არის ერთი მცნება რომელიც აიძულებს ყველას [illegible] უფლებას და ცნობის მოყვარეთაგან [illegible], თუ როგორ [illegible] მეხუთე ბრძანება **არა კაცი ჰკლა.**

კაცის ყოველი ვალდებანი რომელნიც [illegible] ცხოვრებაში **ან** კაცთა ურთიერთობის არსებობაში გამოიხატებიან ორ საგნობაში **სიყვარულში** და **სამართლიანობაში.**

ვეცდებით რომ მოკლედ განვმარტოთ თუ რაში [illegible] კაცთმოყვარეობა და სამართლიანობა რომლის დანამდვილები [illegible] მეხუთე ღვთიურ ბრძანებისა.

I კაცთმოყვარეობაზედ.

კაცთ მოყვარეობა არის ერთი საგნობა რომელიც ჩვენ გვიყვარს მოყვასი ღვთის გულისათვის. ღმერთი რომელიც უნდა იყოს შეყვარებული ყველაზედ უმეტესად და რა უნდა გვიყვარდეს მოყვასი როგორც ჩვენი თანამემამულე ადამიანი არის. მაშ ერთი და იგივე საგნობა ღვთის სიყვარული და მოყვასისა. ჩვენ [illegible] კაცთ მოყვარეობის [illegible] საქმეზედ და ნაკლებულობაზედ.

[illegible] კაცთმოყვარეობა მის საქმეთა ზედა. II [illegible] წესიერება უნდა დაიცვას კაცმა.

მის საქმეთა ზედა.

I შიგნეული. [illegible] რომ [illegible] [illegible] კაცთმოყვარეობის [illegible] ადამიანი [illegible] რადგან ადამიანი [illegible] ღვთის სახიერებისა. [illegible] ჩვენ იგინი. [illegible] ნებს: [illegible] მოძღვრება [illegible].

2 გარეული. საქმენი [illegible] კაცთმოყვარეობისა. [illegible] ხორცი [illegible]. I [illegible] III [illegible] V 41.

[illegible] განიყოფებიან [illegible] კაცთმოყვარეობის საქმენი. სულიერი და ხორციელი. ხორციელი მოწყალების საქმენი არიან. მშიერთა ჭმევა. [illegible] შიშველის შემოსვა. [illegible] მოხილვა. [illegible] პყრობილთა [illegible] განმოხსნა. უცხოთა განკითხვა მკვდართა დამარხვა. მაშ ხორციელი მოწყალების საქმენი არიან ვალდებანი რადგან იესო ქრისტე გვეუბნება. „წარვედით ჩემგან წყეულნო... რამეთუ მშიოდა და არა მეცით მე ჭამადი... და სხვა.

(გაგრძელება)

ქართველთ სამღვდელოებათა გულის ნადები

ქართველმა სამღვდელოებამ, რომელიც [illegible] სამღვდელოების მოწინავე ნაწილია, [illegible] გამოუცხადა ჩვენებურ [illegible] რეჟიმს. [illegible] რომლის სათავეშიაც იდგა [illegible] ცნობილი მეტროპოლიტი [illegible] ღვთისა კონსტანტინე [illegible] ნოსცოვი და იმისგან დადგენილნი [illegible] მიტროპოლიტნი. [illegible] და [illegible] წესი. [illegible] რომლითაც [illegible] ნებით, რომელნიც მოქმედებენ. [illegible]

აქნევით ბნელი, მავნე სულის წარმომადგენლის-სინოდის ობერ-პროკურორისა, — იმ რეჟიმისა, რომელ[illegible]ნულ ეკლესიებში წარმართობას, და ხვრავდა დამშეულ და გაძარცვულ ხალხის თავის ქრისტეს მსახურების მოჩვენებით მხოლოდ ცარიელი ცრუმორწმუნეობის და მთავრობისადმი მორჩილებას, დესპოტიურ მთავრობისა, რომელიც გადატაკებულ ხალხის ზურგზე მართავდა საშინელ ვაკხანალიებს და არ დაგიდევდა რომ ერთის რომელიმე ფრეილინას კოცნა ღირდა ათასის სიცოცხლეთ და ყოველი იმისი ნაზი ფეხსაცმელი შეკერილია მშრომელ ხალხის ტყავისაგან.

და ყველა ეს მიტროპოლიტები, არქიეპისკოპოზები და სხვ. ხედავდენ ამ განაზებულ გარყვნილებას სასახლეში, მინისტრებისას, მხედართ მთავართა, ქალაქ მთავართა და ყოველ მმართველ სინკლიტისას, რომელნიც ავაზაკურად ცარცვავდენ ხალხს; მიტროპოლიტ-ეპისკოპოსნი კრინტს არ ძრავდენ, ერთი ჩამხილებელი სიტყვა არ უთქვამთ არავისათვის ამ გარყვნილ ცხოვრებისათვის: არც გვირგვინოსნებისათვის, არც მათ მინისტრებისა და ყველა მათთვის, ვინც ხალხის ოფლსა, სისხლს და ცრემლს აყრიდენ გარყვნილ ქალებს.

პირიქით თვითონ მიტროპოლიტ-ეპისკოპოზი სიამოვნებით ყურჭუმალობდენ ამ გარყვნილების ლურლუში და თვრებოდნენ იმით.

ამისთანა ზნეობრივათ გათახსირებულ ვაჟბატონებს შეეძლოთ მოეწოდებინა ღვთისაგან კურთხევა თავისს თანა მოზიარე გარყვნილ და მტაცებელ მეგობრებზე.

ქრისტე და იმისი მშიერი მცირე ძმანი სადა იყო? —

ის გაყიდეს ძვირფას პანაგიებზე, კარეტებზე და... არქიელის საყვარლებზე.

აი სინოდი და მისი „მართლმკვეთელობითი სიტყვა“!

ყოველი კაცი, ვისაც კი მოეპოვება გინდ ერთი წვეთი ქრისტიანობრივ გრძნობისა, უნდა ამღვრიოს ამისთანა ეკლესიურმა გამგეობამ და იმისმა წარმომადგენლებმა.

და ქართველმა სამღვდელოებამაც გამოაცხადა პროტესტი.

„რამ აგამღვრიათ თქვენ“, შშ., რომელთაც თავი მოგაქვთ საქართველოს ეპარქიის რუსის სამღვდელოების წარმომადგენლებათ? *)

ნუ თუ თქვენთვის გაუგებარია, რომ ჩვენ, როცა აღელვებული ვართ სინოდის კამგეობის სისტემით და მის გახულიგანებულ წარმომადგენელთა მოქმედებით ჩვენში, არავითარი საწინააღმდეგო არა გვაქვს არც საქართველოში მცხოვრებ რუსის ხალხთან, არც აქაურ რუსმღვდლებთან, რომელნიც თავისს თავს არ ავრთიანებენ ზემო ხსენებულ სულიერ ხულიგანებთან?

ნუ თუ არ მოსულხართ კიდევ გონს და ვერ ხედავთ, რომ სინოდის გამგეობით შეიძლება იყონ უკმაყოფილონი არა მარტო ქართველები, და არ გესმისთ თანთან გაძლიერებული პროტესტი რუსეთის სამღვდელოებისა ახლანდელ საეკლესიო წყობილების წინააღმდეგ?

ან იქნება თქვენ გგონიათ, რომ რუსობის შესამარჩუნებლათ კავკასიაში უეჭველად ხულიგანათ უნდა გახდეს კაცი?

ან იქნება გნებავთ ბავშვებმა გიკითხონ ლექციები მოყვასისადმი სიყვარულზე და გაგიმარტონ იგივე სამარტელზე, როგორც ეს მოუვიდა ერთ სულიერ მამას ერთ სასწავლებლის კედლებს შიგნით თავის სამარცხვინო გაქცევის წინ თბილისიდან? (ბელოვიდოვი).

ან იქნება თქვენა გგონიათ ნორმალურ

---

*) [illegible]

საქმეა, რომ სემინარიის რექტორი, რომელმაც სულ უმიზეზოთ დაკეტა სემინარია, რომელგან ჩვენ სემინარიელებს არაფერი ისეთი არ ჩაგვიდენიათ, რაც არ მომხდარა სხვა სასწავლებლებში, — ამისა მოწამეა მთელი თბილისი და მთელი სამღვდელოება ოფიციალურ კრებაზე სემინარიაში, უნდა ყოფილიყო დატოვებული ჩვენში ამის შემდეგ?

სცდებით, ბატონებო, თუ ასე ფიქრობთ!

ან იქნება, „რუსის მრევლთა“ დეპუტაციებმა, ცადეთ გაცხოვროთ ჩვენთან მშვიდობიანათ, იფიქრეთ ჩვენს ერთიერთ დამოკიდებულობაზე?

არა. თქვენ ეს არ გიქნიათ. თქვენ კიდევ მარშან მოითხოვეთ გაყოფა ჩვენგან, როცა დაარსეთ ცალკე „რუსული საბლაღოჩინო“ თბილისში და არაფერი არ შეგვატყობინეთ წინდაწინვე ჩვენ-ქართველ მღვდლებს. და თქვენი ცნობილი სურვილი, რომელმაც შემოიტანა გათიშვა ერთი მეორის გვერდზე მცხოვრებ მღვდელთა შორის, დაგვიდასტურათ ნიკოლოზ არქიეპისკოპოზმა, რომელმაც ამით ჩაყარა საძირკველი იმ უწესობისა, რომლის წინაამდეგაც წავიდა 16-ს ამ ივნისს, როცა მოგცათ წინადადება მიგეღოთ მონაწილეობა საეპარქიო კრებაზე, მაგრამ თქვენ ამ შემთხვევაში მოიქეცით უფრო ლოგიკურად არქიეპისკოპოს ნიკოლოზზე, და არ შეასრულეთ იმის ბრძანება!

ჩვენ გვესმის თქვენი „პატრიოტული“ გრძნობა. თქვენ დიდი ხნის განმავლობაში მბრძანებლობას დაჩვეულებს, არ გინდათ იკმაროთ ჩვენთან თანასწორი უფლებანი და იცხოვროთ ჩვენთან.

მაგრამ ჩვენ, ას წლიწადში დევნილებს, არა გვსურს სხვები ვდევნოთ, და თუ არ შეგიძლიათ იცხოვროთ ჩვენთან საერთო ცხოვრებით ჩვენ არაფერია არ დაგვრჩენია იმის მეტი, რომ გისურვოთ ყოველივე სიკეთე, მაგრამ, თუ ვიყოფით, გავიყოთ ძმურათ.

თქვენ ამბობთ („Голосъ Кавказа“ № 49), რომ რუსთა მრევლნი იხდიან ქართველთა მრევლებზე მეტს (შედარებით რიცხვით) [illegible] სასწავლებლისთვის შესაწირავს. მართალია. მაგრამ მაშინ ნება მოგვეცით გაგიცხადოთ, რომ რუსთა მრევლნი, პროცენტულად თუ შევადარებით რუსების და ქართველთა რიცხვს ეპარქიაში, იღებენ [illegible] მეტს ქართველებზე, — რომ სინოდის ქონება და [illegible] ქართველთა ეკლესიების ფულით, რაცა რუსთა ეკლესიები იყვნენ [illegible], რომ სემინარიის შენობა ნაყიდია ქართულ ეკლესიის ხაზინიდან და ამ შენობით კი ყველა სარგებლობდა და სარგებლობს და მათ რიცხვში [illegible] გუბერნიებიდან განვებ. ჩვენი ბავშვების [illegible] რუსებთან, გამოწვეული მოწაფე რუსებიც.

თქვენ იტყვით, რომ ქართველი სამღვდელოება იღებს ჯამაგირს ხაზინიდან. [illegible] მოვაგონებთ თქვენც და ყველას, რომ ხაზინა მიტროპოლიტების ჯიბე არ გახლავსთ, არამედ რუსეთის ყველა ხალხებისა, რომელნიც იხდიან ამ უძირო კოდის-ხაზინის გასავსებად.

ასე, მიიღეთ ყველაფერი ეს საყურადღებოთ და თუ თქვენ გსურსთ სამართლიანობა მიმართოთ, ჩვენ დაგვრჩენია მხოლოდ სიხარული ამ მოულოდნელ გარემოებისათვის.

(გაზ. [illegible] № 3)

ურწმუნოებაც მოდაა

([illegible])

ცნობილია, რომ ჩვენში **მოდას** დიდი გასავალი აქვს. ტანთ ვიცვამთ **მოდაზე**, დავიარებით **მოდაზე**, ვლაპარაკობთ **მოდაზე**, შვილებსა ვზრდით **მოდაზე**, და სარწმუნოების [illegible] **მოდაზე**.

ყველანი ვგრძნობთ, რომ ჩვენს ცხოვრებაში ბევრი სისაძაგლეა, მაგრამ არავითარ ღონისძიებას არ ვხმარობთ მის აღმოსაფხვრელად. პირიქით, ყველას [illegible], რომ [illegible].

მართალია, [illegible] ჩვენ ვბაძავთ ევროპიულ ტიპებს, ხოლო რას [illegible] მათ ნაცნობაში? ამ საკითხზე პასუხი მოგვცეს ჩვენმა საქმემ.

რომ ცარიელ-სიტყვაობა არავინ დაგვწამოს, მოვიყვანთ შემდეგს ნამდვილ ფაქტებს.

19 წ. მე შემთხვევით ვიყავ № 1 ქალაქში. იქ გავიცან რამდენიმე პატიოსანი ოჯახი. ქალაქის მახლობლად მდებარეობდა ერთი მონასტერი, სადაც მე და ჩემი ნაცნობები [illegible]-

რად დავიარებოდით სასეირნოთ. ყოველნაირ ფორმალისტობას და ეტიკეტებს ვტოვებდით ხოლმე ქალაქში იმ პირობით, რომ დაბრუნებისას ისევ უნდა მიგველო.

ერთხელ ჩემმა ნაცნობებმა მოისურვეს მონასტრის ტყეში გასეირნება და მთხოვეს მომეღო მონაწილეობა კამპანიაში. მე დავთანხმდი და დილა ადრიანათ შევუდექით გზას.

მონასტრის მიდამოზ ყველანი აღტაცებაში მოვეყვანა. თვალ წინ წამომდგარი სურათი ისეთი საუცხოვო რამ იყო, რომ მე წამოვიძახე ხმა მაღლა: „საკვირველ არიან საქმენი შენნი უფალო“.

უკანასკნელი სიტყვები გარდაიქცა საუბრის ტემად.

მე გამოვთქვი მოკლედ: როდის იბადება ჩვენში სარწმუნოება და რაში უნდა გამოხატებოდეს ხოლმე ის. მე ვუჩვენე ახლანდელ მოდგმის ურწმუნოებაზე და დავძინე, რომ სარწმუნოება ბრმა და [illegible] კი არ უნდა იყოს, არამედ მეცნიერული და გონივრული მეტად.

როდესაც საუბარმა მიიღო საზოგადოთ, ხასიათი ლაპარაკში ჩამოერია ერთი ქალი და სთქვა რომ ახლანდელ დროში რელიგიური კითხვები სრულებით არ აინტერესებს მეცნიერებას და რომ ღმერთი სწამთ მარტო განუნათლებელ და უმეცარ ხალხს. რაც შეეხება პირად მას, მან აღიარა თავისი თავი ურწმუნოდ.

— ქ-ნ.., ა. რაკი თქვენ ამბობთ, ე. ი. გწამთ თქვენ, რომ არ გწამთ ღმერთი?— მივეცი მას კითხვა.

— მწამს, რომ მე ვარ ურწმუნო, მიპასუხა ქალმა.

— გთხოვთ განმიმარტოთ ზმნა „წამის“ მნიშნელობა.

ქალმა არ ისურვა რა პასუხი მიეცა. სხვა კითხვა მივეცი:

— დიდიხანია რაც თქვენ დაჰკარგეთ სარწმუნოება? შეიძლება დამისახელოთ ის თხზულება, რომელმაც აგამხედრათ სარწმუნოების წინააღმდეგ? ქალი გარინდებული იდგა.

რომ გამომეყვანა ის კრიტიკულის მდგომარეობიდან, მე ჩამოვუთვალე სხვა-და-სხვა მეცნიერების სახელები. მაგ., დარვინისა, ლასალის, კეპლერის, ნიუტონის, მარქსის, ვოლტერის, პასკალის, ენგელსის, კანტის, ფლამმარიონის, სოკრატის, პლატონის, არისტოტელის, ბიუხნერის და სხ., და ვთხოვე დამსახელებინა, ჩამოთვლილი ავტორებიდან რომელის თხზულება წაეკითხა, და მათგან რომელმა დაუკარგა მისთვის სარწმუნოება?

მე ძალიან გამაკვირვა ქალის პასუხმა:

— ეგ სახელები პირველად მესმის. არც ერთი თხზულება არ წამიკითხავს მაგ ავტორებისა.

— იქნება თქვენ წაგიკითხავთ ისეთი თხზულება, რომელიც მე არ ვიცი. გთხოვთ დამისახელოთ ავტორი.

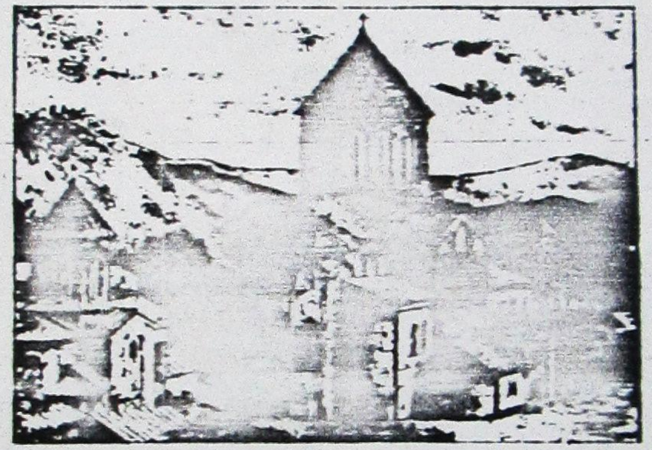

ქართული ხელოვნება — ხახის ეკლესია.

თავს ნუ იწუხებთ, ღიმილით მიპასუხა ქალმა. მე არ ვკითხულობ სამეცნიერო წიგნებს, რადგანაც იგინი მოსაწყენი შინაარსისანი არიან.

— უკაცრავად, იქნება თქვენ დაწვრილებით შეგვასწავლოთ სამღთო წერილი ძველი და ახალი აღთქმისა ანუ თხზულებანი წმ. მამათა ეკლესიის მასწავლებელთა და იქ განახოთ ის შეცდომები ანუ შეუმსგავსებლობანი, რომელთაც შეარყიეს თქვენი რელიგიური გრძნობა და გარდაგაქციეს ურწმუნოდ? ახლა კი, მგონია, ვიპოვე მიზეზი თქვენის ურწმუნოებისა.

ქალმა გაიცინა და მომიგო:

— სცდებით, თქვენ ვერ იპოვეთ მიზეზი.

მე არ მოველოდი ესეთს პასუხს და ვუთხარი:

— ქალბატონო, ჩანს თქვენ ურწმუნო კი არა, [illegible] ყოფილხართ: თქვენ თითონ არ იცნობთ თქვენს თავს.

ქალი გაჩუმდა, და რადგანაც გაჩუმება თანხმობის ნიშანია, მე დავრწმუნდი, რომ ახლა კი სწორედ მივხვდი მის ურწმუნობის მიზეზს. ტყუილად კი არ ამბობს ბოლგარული ანდაზა: «მითხარი რა სიტყვა და მე გეტყვი როგორი ხარ შენ».

მობინდებული იყო. ლაპარაკი შევწყვიტეთ და ქალაქისკენ გავეშურენით.

[illegible]

ქართველი კათოლიკენი გურიაში — სამეგრელოში — იმერეთში

შეიძლება, მკითხველს გაუკვირდეს კიდეც რომ გურია-სამეგრელო აქამდე არც კი ვახსენეთ და იქაური ძველის დროის კათოლიკეთა არაფერი ვსთქვით. მიზეზი ამისა ის იყო, რომ სამეგრელო არ შეადგენდა ცალკე მისიონს, არამედ საქართველოს მისიონს ექვემდებარებოდა. უწინ ევროპელები Iberia და Georgia სახელით ხშირათ გულისხმობდენ მისს დასავლეთის ნაწილს იმერეთ სამეგრელოსაც. აი ეს არის მიზეზი, რომ ამ პროვინციების კათოლიკების შესახებ კერძოთ საბუთებს, რაც არ მოიხსენიე XV საუკუნის აღწერაში, XVII საუკუნემდე მეტს ვერარ შევხვდით. ვფიქრობთ, ამ დროებში კათოლიკობა უფრო გავრცელებული უნდა ყოფილიყოს ამ საპროვინციოში, ვიდრე თვით შუაგულ საქართველოში, რადგან მისიონერები ხანამ საქართველოს შემოვიდოდენ, პირველად ამ სამთავროებში მიდიოდენ. ამიტომ, საგულვებელია რომ ჯერ იქ იწყებდენ კათოლიკობის ქადაგებას და ქართლს მერე შემოდიოდნენ. ევროპევე ისტორიიდან კარგად ვიცით, რომ, ვიდრე ოსმალეთი ის საშინლად გაძლიერდებოდა და ტრაპიზონს დაიპყრობდა, ვენეციელისა და ჯენველის ვაჭრებით შავი ზღვის პირი სავსე იყო. ერთი მათი უმთავრესი ბინათაგანი სამეგრელო იყო. ხსენებული იტალიელი ვაჭრები იქ ძრიელ გაშინაურებული და ბლომათაც ყოფილან. ბევრნი მათგანი იქვე მეგრელებს ესიძებოდნენ და მათთანავე რჩებოდნენ: მეგრულსაც სწავლობდნენ და მათ ზნე-ჩვეულებასაც იცვლიდენ, თუმცა მეგრელებს მაინც და მაინც ქებით არ იხსენიებენ. მათი ქცევა არ მოსწონსთ და პირუტყვ-ბალხად სთვლიან. ვენეციელი მგზავრი, იოზაფათ ბარბარო, რომელმაც თანამე- წასვლა-მოსვლის დროს (1436, 1455 წ. გამოიარა სამეგრელოში და იქაური მთავარი ბენდიან (Bendian) ნახა, ამბობს, რომ სამეგრელოში მისიარულე ჯენველები «გიჟის» გამოსახატავად სიტყვას «მეგრელს» ხმარობენ. მაგალითად: შენ მეგრელი ხარო (Du sie Mengrello) თუ ერთმა მეორეს უთხრა, ეს იმას ნიშნავს, რომ უნდა უთხრას: «შენ გიჟი ხარო» (1) ცხადია იტალიელებისა და მეგრელების ასე ხშირს დაახლოებულს კავშირს თავისი გავლენაც უნდა ჰქონოდა სარწმუნოებაზედაც. მეტადრე თუ ისიც არ დავივიწყეთ, რომ უწინ ამ იტალიელ ვაჭრებს ხშირად თან ჰყავდათ თავიანთი მღვდლებიც. ეს გარემოება სავსებით საბუთს გვაძლევს ვსთქვათ, რომ უწინ სამეგრელოში კარგად ყოფილა კათოლიკობა გავრცელებული, რასაც არა ნაკლებ ამტკიცებენ XVII საუკუნეში დარჩენილი ეკკლესიები (2) მოვიგონოთ ისიც, რომ ხსენებულ საუკუნეში კათოლიკე მისიონერებმა თვალსაჩინოდ გაავრცელეს სარწმუნოება, ასე რომ მეგრელ-

ის დასკვნა გამოვიყვანოთ, რომ ძველს დროში კათოლიკე სარწმუნოება თუ უკეთ არა, ნაკლებად მაინც არ იქნებოდა გავრცელებული.

რადგან სამეგრელო XVII საუკუნეში [illegible]ად უწინ სხვა მისიონერებმა მოიარეს, ჩვენც ჯერ იმ მისიონერების მოღვაწეობას და მათ შესახებ საბუთების გაცნობას შევუდგებით.

ამ საუკუნის დასაწყისში თვით დიდიანს მოუნდომებია ლათინთა მისიონერების მოყვანა თავის სამთავროში. როდესაც ოსმალეთთან სამუდამო მშვიდობის დასამყარებლად თავისი ელჩი კონსტანტინეპოლს გაუგზავნია, მისთვისხადა პირითა თავისის ელჩისა. რომელიც 1611 წ. ოსმალეთის პალატში მოვიდა საქ[illegible] ების და მეტადრე მეგრელთა [illegible] შუა სამუდამო მშვიდობის დასამყარებლად. ჩვენმა მამებმა ეს არნადადება სიხარ[illegible] მიიღეს, ასეთი კაი შემთხვევა ხელიდან არ გაუშვეს და შეპირდნენ [ელჩ]ს, დაუყოვ[illegible] დადგომოდენ და, რაც შეიძლება მალე [illegible] ლიყვნენ მეფესთან. ეს მოხდა შუამავლობით უქრისტიანესი მეფის ელჩის ბარონ სანსისისა, რომელმაც ამ შესანიშნავის მისიონ[ის] დასაფუძნებლად. საჭირო ხარჯიც [illegible] იტვირთა. პატრი ლუდოვიკე გრანჯიერი და მასთან ერ-

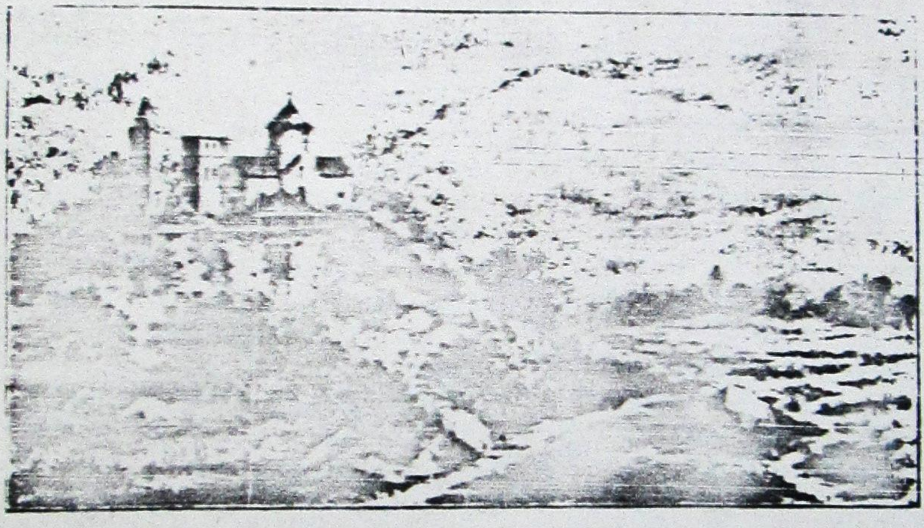

ქართველთა სიძველეები. — გელათის მონასტერი

მოუნდევია მისიონერების თან წამოყვანა. ამასაც კონსტანტინეპოლში მყოფის საფრანგეთის ელჩის ბარონ სანსიისადმი მიუმართავს, რომელიც კარგად ყოფილა დაახლოვებული. საფრანგეთის ელჩსაც იეზუიტების უფროსისათვის მიუმართავს და დაურწმუნებია, მეგრელთა ელჩი რასაც გვპირდება, ყოველივე აღსრულებული იქნებაო. ამასაც ორი იეზუიტი დაუნიშნავს სამეგრელოში წასასვლელად. იეზუიტების ისტორია ამ ამბავს ასე მოგვითხრობს: „კონსტანტინეპოლიდგან დაიწყო მეგ[illegible]ულებს და ქართველებში გასაგზავნმა მისიონ[illegible] მოღვაწეობა... რადგან მეგრელთა მეფე [illegible]ნეთ ნატრობდა ლათინ[illegible]: [illegible] ჩვენებს განუც-

თად მორჩილი ძმა 1614 წ. წაჰყვნენ ელჩს, რომელმაც ამის გამო უფრო ჩქარა გაათავა

მისიონერები დიდის გაჭირვების შემდგომ სამეგრელოში მოვიდნენ. იქ დიდი პატივით მიღებული იქნენ. რა დაბინავდნენ, ერთი ვრცელი აღწერა გაუგზავნეს ფრანგულად თავიანთ უფროსს. ამათ წერილში თავიანთი მგზავრობის გარდა მოხსენებულია ყველაფერი, რაც ნახეს, ან თუ როგორ მიიღეს ისინი [illegible] სამეგრელოში. რადგან წერილი დიდათ საინტერესოდ მიგვაჩნია. ამიტომ მოვიყვანთ მის მომეტებულ ნაწილს და გამოვსტოვებთ იმას. რაც არ შეეხება ჩვენს საგანს. ან რაც მკითხველისათვის საინტერესოდ არ მიგვაჩნია. თუ

[illegible] 2 მარტს 1615 წ.

[illegible]

რომი

[illegible]

[illegible] De tutto [illegible]

[illegible] Te Deum [illegible]

[illegible]

ქველის კურთხით, მაშინ გამოსცემს განაჩენს Tuto procedi posse უშიშრად შეიძლება შეუდგეთ კანონიზაციას, ანუ წმინდად შერაცხვის საქმეს. გარნა, ამის შემდეგომ პაპა მაინც კიდევ დიდი სიფრთხილით იქცევა. ამისათვის კვლავად სამ გზის მის საქმეს ურთიან გამოსაძიებლად ანდობს კონსისტორიას, რომელშიაც პაპის თავმჯდომარეობით ესწრებიან რომში მყოფი ყველა კარდინალნი. პირველ კრებას ეწოდების საიდუმლო კონსისტორია. ყველაფრის კარგად იწონის და გამოძიების შემდეგომ პაპა სთხოვს კარდინალებს თავიანთ აზრს. მომეტებული ნაწილი თუ თანახმაა, მაშინ პაპა ამ საგნის კვლავად განსახილველად გადასცემს მეორე კონსისტორიასსათვის, რომელიც საიდუმლოთ კი არა საზოგადოთ. ამ კრებაშიც განხილული იქნება. აქაც ადვოკატები ცდილობენ კარგად დაამტკიცონ თავიანთი ნეტარის საქმე, და ევედრებიან პაპას წერილით დააგვირგვინოს მის წმინდათა შორის შერაცხვას. პაპაც ყველას პასუხად უგზავნის: რადგან ეს მეტად მძიმე და დიდი საქმეა, ილოცეთ რომ ღმერთმა ყველა წარმართოს თვის სადიდებლად. რომის ეპარქიის მმართველი კარდინალი, პაპის ვიკარიოსისმიერ, გამოსცემს ბრძანებას რომ რომში ყველა ეკლესიაში საგანგებო ლოცვები შესრულდეს და ამ ახსახულისათვის.

აღსასრულად მოხდება მესამე და უკანასკნელი კონსისტორია, რომელშიაც მიიწვევენ მონაწილეობს, ყველა კარდინალების გარდა, პატრიარქნი, არხიეპისკოპოსნი და ეპისკოპოსნი, არა მარტო რომში მყოფნი, არამედ რომს გარეშე მყოფნიც უნდა დაესწრონ. რომლებიც ძლიერ შორს არ არიან. ყველა ამ დიდ კრებაში დამსწრენი წინდაწინვე დაურიგა ნეტარის ცხოვრება და სასწაულთ აღწერა. აქ მოხდება კენჭის ყრა. ყველამ თავისი ხმა ანუ კენჭის, მიაწოდოს თუ მიცემს და თუ ითხოვს, წერილით უნდა გამოაცხადოს. თუ კენჭის შემდეგომ მომეტებული ნაწილი ამ კონსისტორიისა თანახმა არის ძლივს მაშინ დაინიშნება დღეის პაპა ნეტარისის წმინდად გამოცხადებას: და კვალად შეაგულიანებს იქ მყოფთ რომ ილოცონ და ღვთისაგან ნათელი ითხოვონ ამ საქმის შესრულებისათვის. ბოლოს პაპა მათ ეკითხება თავის კარდინალებს, რომლებსაც იქვე პაპა შესრულების დღეს აცხადებს, რომლის შემდეგ სხვა არასოდეს სრულდება ამის

აღწერას ალერ შეუდგებით, რადგან ეს ძლიერ შორს წაგვიყვანს.

დიდად ვწუხვარ, რომ მკითხველთ ვერ ვაცნობიერებ ყველა ამ ცერემონიებს და მოპყრობილებით, რომლებსაც კი ვგრძნობს, როცა ესწრება დიდებულ წმიდა პეტრეს ეკლესიაში ამისთანა ამბავთ ცერემონიას და ღვთის-მსახურების შესრულების დროს.

აწ მოვიხსენიებთ მოკლედ ახლად შერაცხულ ნეტარულთა ვინაობას და მათი ცხოვრების ანუ მოქალაქეობის გარემოებას.

13 მაისის წმიდა ეკლესიამ ნეტარების ლიტხვეა მიანიჭა ჟულია ბილიარტს «Julie Billiart»-ს. ეს დაიბადა 12 ივლისს 1751 საფრანგეთის სოფელ ქუვილისში, პიკარდიის ახლოს ამიენის დიოცეზში. ეს თავის ყრმაწვილობიდანვე მეტად მიზიდული იყო კეთილობისა და ღვთის მსახურებაზედ. მამამისი ბრწყინვალე გლეხკაცობით, ბეჩერობა და მეტად ღრმა ღვთის სიყვარული. დიდად ცდილობდა რომ თავისი ტოლი ამხანაგი ბავშვები მას მიებაძათ კეთილობაში. ბევრჯერ ყოფილა თავის მშობლებს, რომლებიც ნავაჭრებს დიდ სიღარიბეში, რომელიც სიღარიბე იყო დიდის სულგრძელობით იტანდა; თავის გაჭირვებული მშობლებისათვის გამოიღებს სავსებით სიყვარული და განწირულება. დაიწყო ვინები მუშაობა და ბერუფელ ფეხზე პატარა ვაჭრობით. მასთანვე არ აკლებდა სადაც-კი მოასწრებდა, ბავშვებს სწავლობდა ქრისტიანულ მოძღვრებაში. ერთხელ როცა თავის მამასთან, ერთად იყო სახლში, ბოროტმოქმედებმა დაუშინეს მისი მამის მიყვნენ თოფის სროლით. ამ მოულოდნელი თავდასხმის ისე შეშინებული დარჩა რომ მას შემდეგ ნერვები შერყეულ და მუხლებიც დაუსუსტდა, რომლის გამო ფეხზე ადგომა ვეღარ შესძლო თვით ოცი წლის განმავლობაში. ამ სნეულებამ ჰოლენდიდან წელიწადი ... ის ... ერთ დღეს ... ჩემ შინაურ ... მოთმინებით იტანდა ეს ყველა სატანჯველი. რომ მისაგვარი დიდ გაჭირვების ჟამს ... მისი სახელი ახლო მახლო ყველგან გაითქვა. თავის ... ქრისტიანული მოვალეობა ... ქრისტიანობაც მოისურვა მასთან ნახვა და თავისთან ლოცვა. მისი ... შემდეგომ თავის მხ... ... ... ნეტარი უნდა ... და ... გამოცხადება. ...

საქართველოს
ეროვნული

ერთ დღეს ამაზედ ქვეყანაში ალაპარაკდნენ.» მაშინ სიცოცხლე დიდხანს გაგრძელდა, ბევრი შეწუხება გამოიარა. ამის სიცოცხლეში ერთის აგრე რომ საფრანგეთის დიდმა რევოლუციამ თავი აიღო და დაუწყო გლეჯა [illegible] ამათ, ვინც ღვთის სახელს ახსენებდნენ, მღვდელმონაზვნებს, ნამუსს და სინიდისს არ ჰკარგავდნენ. ამ [illegible] მიმავალნი რევოლუციონერებმა და [illegible] ამისი მოკვლა. გარნა საკვირველი ღვთის შეწევნით [illegible] გზის გადარჩა მით სიკვდილსა. ჯერ ისევ ბავშვი იყო, რომ ერთმა ღვთის ნამდვილმა მღვდელმა [illegible] გულის მსხვერპლი [illegible] გაზეთების [illegible] და ამის გამო თან მიმღებლებისა [illegible] ღვთის მიმართ [illegible]. [illegible] რის რწმენას და [illegible] მამისას, და [illegible] სწავლას. მალე ერთი მღვდლის [illegible] თავის [illegible] წლის [illegible]. ამ [illegible] მის [illegible] ღვთის და [illegible] და [illegible] თავის [illegible]. [illegible] მალე [illegible], და [illegible] ღვთის-[illegible]».

ამ დროს [illegible] [illegible], [illegible], რომ [illegible] და [illegible]. მალე მისი [illegible] და [illegible] საფრანგეთის [illegible]. [illegible] და [illegible] და [illegible], [illegible] ღვთის და [illegible], და [illegible]. [illegible], 8 [illegible], 1816 წ. მის [illegible] და მის [illegible]. [illegible] და [illegible] და [illegible]. ამ [illegible] რომ [illegible] და [illegible]

(შემდეგი იქნება)

პელელები
(შემ... *)

ერთი საკვირველი გარემოება ისეც არის, რომ ანტიოქის ბერძნის კათოლიკე პატრიარქსაც მოუნდომებია სოფელ ველის სამწყსო თავის უფლების ქვეშ მყოფად ალიარებინა და ამ აზრით გამოუგზავნია ველში ერთი თავის მღვდელი ბერძნის ტიბიკონისა, სახელად ვასილი, რომელსაც მოელის მაგიერ, ხალხი უფრო გაუბროუყვებია თავისი მოძღვრებით. ამიტომ პროპაგანდა 23 სექტემბერს 1786, სწერს კონსტანტინეპოლის ეპისკოპოსს, რომ ანტიოქელ პატრიარქს აუწყებს, გამოსცვალოს ველიდგან ხსენებული ვასილი მონაზონი და მის ადგილს კარგი მღვდელი დანიშნოს, სანამ პროპაგანდა გამოიძიებდეს, თუ ვის უნდა ეკუთვნოდეს ველის სამწყსო.

კონსტანტინეპოლის ეპისკოპოსის ბრძანებით უფროსმა პატრმა გაგზავნა ველში დროებით პატრი პოლიკარპო, რომელიც კაპუცინი კონსტანტინეპოლელი იყო. ამიტომ ზედ მიწევნით არ ვიცით, ბერძნული ტიბიკონი ჰქონდა, თუ ლათინური. ორი ველელი ყმაწვილი წაუყვანია კონსტანტინეპოლს რომის კოლეგიაში გასაგზავნად. პროპაგანდაც 2 დეკემბერს 1797 წ. სწერს ეპისკოპოსს, რომ გამოგზავნოს ის ორი ახალგაზრდა რომში. პოლიკარპე რომში დროებით იყო გაგზავნილი მაგრამ მრევლს სამუდამოდ უნდოდა, რომ მღვდლებად პატრები ჰყოლოდა, ამიტომ ამაზე თხოვნას ხშირად უგზავნიდენ უფროსს პატრს. ერთი ამნაირი თხოვნათაგანი არის ეს წერილი, რომლის ქართული დედანი არა გვაქვს.

-ღირსად პატივცემულ მამა უფროსს.

-ჩვენ ქვემორე ხელის მომწერნი ქართველნი რომის კათოლიკენი, რომელმაც ჩვენი საკუთარის თვით, ვევედრებოდით თქვენ ღირსებას, რათა ჩვენ არ დაგვივიწყოთ ეხლა, რომ არა ოდეს მოაშოროთ ამ ჩვენს სოფელს ველს ერთი პატრი მისიონერი, რომელიც მოგვიასწავლიდა და გვიწინამძღოლებს საუკუნო ცხოვრების გზაზე. ღვთის შეწევნით და პატრების სამუდამოთ მოგვცემს [illegible]

*) [illegible] „ჯვარი ვაზისა" № 8 — 9.

ბის ნიჭი და პატრებიც იყვნენ ჩვენნი უწინდელი მოძღვარნი. ამიტომ იმედი გვაქვს თქვენის მამობრივის კეთილის გულისა, რომ ეს ჩვენი მდაბალი ვედრება სათნო საყოფელი და შეწყნარებული იქნება თქვენ მიერ.

„-ქ- ეფრემონ. + აბოი. + გიგოლეგილი. + სავაი. + ოქროფაი. + პეტრე ანდრიას შვილი. + ელიზბარი. + აპოსტოლი. + გაგეი. + მესროფი. + იმედი. + პავლე + ოქროფაი. + ბენვაგილი. + ჯოჯოი. + სუმბული. + დრანდოი. + ივითბანი. + პეტრე შიოშვილი. + თათაი.

18 იანვარ 1787. პატრი პოლიკარპო მანთოველი, მისიონერი კაფუცინი, ბაროხი". (1).

ერთი ამისთანა თხოვნა ველლებისა ქართულად დაწერილი კიდევ გვაქვს, მაგრამ უთარიღოა. ჩვენ ვფიქრობთ რომ ისიც ამ დროს უნდა ეკუთნოდეს, რადგან ბევრი ზემოდ მოხსენებული სახელები ამაშიც შეხვდება კაცს. შეიძლება, ის უფრო ცოტა ადრე იყოს მოწერილი, ვიდრე ზემოდ მოყვანილი:

„ბატონს. პატრი: უმეტრის: და უმთხვეულს. მამას სულმითი სიბრძნით სავსესა. და სულით: მოქალაქობით. აღზრდილსა-

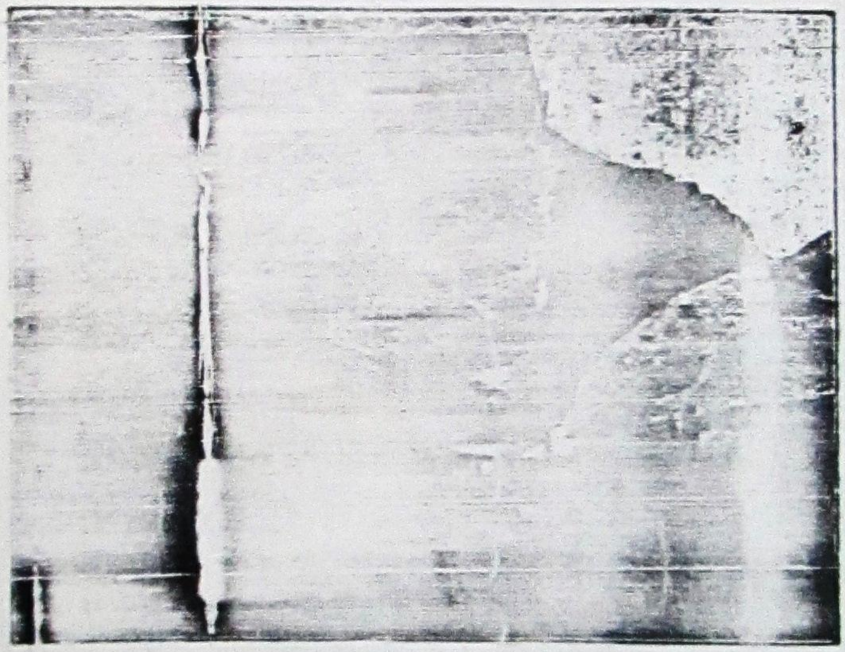

დარიულის ველი.

„მე პატრი პოლიკარპო მანთოველი*) კაფუცინი, სამოციქულო მისიონერი, მოძღვარი ველისა, ზემოხსენებული ქართველი კათოლიკების თხოვნისამებრ (ყველა თვითეული მათგანი იქ არის ეფერისა), შევადგინე ეს მოხსენება, და ვამოწმობ, რომ თვითეულმა ზემოხსენებულ ქართველთაგანმა თავის სახელთან თავისი საკუთარის ხელით დასვა ჯვარი, რათა ამით როგორმე განეცხადოს თავისი ვედრება ზემოხსენებულ პატივცემულ უფროსს პატრს. ველი,

*) როგორც ვიცით, ეს პატრი [illegible]

-ქ. ცოდვილნი: ერნი. ველის: ზოგადი კათოლიკენი: ქართველთ გვარისანი უმწყემსოდ დაცვინულნი. ცხოვარნი: პირველად: ღვთისგან. რჩეულსა. და მერე. წმინდა კრებისა[illegible] აღმორჩეულსა. აღმოსავლეთის კათოლიკე ე[illegible]ლესიის: მვილებზედ: ზედამხედველსა [illegible] გენილსა: ჩვენ ცოდვილნი და [illegible] წოდებულნი:: კათოლიკე: სარწმუნოებისა [illegible] ქედ. დადრეკით: დაერდომით. ხელპყრობილნი სამღთოსა მას ფერხთა ანბოროებსა. [illegible] ლენით.. ახლა. ამას. ვეახლებით: და [illegible] ბით რომ: ჩვენი:. როგორ [illegible] გამოუცხადებთ: ჩვენითურ [illegible]

ლიკე: მიმგზი აყვნებენ. ახლა: ამ წყალობას ღირსთ იქმენის. მოწყალეო, გულისგან რომ თქვენის ბრძანებით: წყალობა უყოთ მაგ ჩვენ მღვდელსა რომ ჩვენს საზრდელით: სულებს მოგართვს ჩვენს ქართველ ოიგზედა არა თუ: იმ: შეჩვენებულის: ფოცის ოიგზედა. მაგრამ იმ წმინდა მამის: იოანეს. ოქროს: პირის ოიგზედა:. ახლა: თუ იყოთოთ. ჩვენი: ნამყენობა: ლოთნი: ნამყენი და ნაყოფნი: დამონავებულნი. და მონადირებულნი. ვართ: არა თუ: სომეხთ გვარისაგან და ესეც უწოდეთ: ბაონოჯ თქ[illegible] რომ საგ. მღვდელს წყალობას: ვეხვეწო: ლიკ მეფო. სულებს შეგძინავს: ლოთ.

-ქ. ამის წიგნის მოწმობა ქ. პიროვნულად ტეო სიმონ ქ. ძმისწული ეფრემ ქ. ალექსანდრე. ქ. ელიზბარი. ქ. ყაარაგეზი. ქ. დავითი. ქ. ამისტური. ქ. მერ[illegible] ქ. ასლანი. ქ. [illegible]. ქ. სწნბელი. ქ. [illegible]. ქ. იასო. ქ. პავლე. ქ. იოქიმი. ქ. [illegible]. ქ. ელიკო. ქ. ცოცო ქ. [illegible] მელნისაგანი. ქ. თათა[illegible] [illegible] პატრი. უფროს: მღდელოვანი.

აქ დასახელებულ ქართველების წესის მღვდელზე სხვა ცნობებს ვერ ვიპოვეთ შეგვეძლო. შეიძლება, ეგი იყოს ზემოთ დასახელებული მღვდელი ტფილელი თადე, თუ ასეა უნდა იყოს დაწერილი 1784 წ. უფრო წინ.

(შემდეგი [illegible].)

[illegible] ეპისკოპოსის მაქერ-მაიერი

(შემდეგი)

[illegible] ზოგადი [illegible] წიგნის სამღვდელოებზე. [illegible] იგინი, განსაკუთ. ცდილობს გაავრცელონ ქართული ენა მეგრელებსა და სვანებთა შორის, დარწმუნებული იმისა, რომ ეს ძლიერ საფრთხილო პოლიტიკურის მხრით.

-მეგრელები და სვანები. — ამბობს [illegible] მხრუნველი, არ უნდა ჩაითვალონ ქართველებად. იგინი სხვა ტომისანი არიან. ამიტომ საჭიროა განსაკუთრებული წერა-კითხვა და არა ქართული, საჭიროა აგრეთვე გადათარგმნა მათ ენაზე საღმრთო წერილი, ლოცვის მსა-ხურის წიგნები და სხვა. საზოგადოთ მე [illegible] შეიძლება მეგრელ იმის [illegible] რომ ვაქტიიან მეგრელები და სვანები, [illegible] ლებან [illegible] არ [illegible] და ენა. მაგრამ [illegible] ძლიერ მაკვირვებს [illegible] რისთვის მან აღძრა ეს საკითხი. [illegible] ნები, განსაკუთრებით [illegible] არიან, რომ მათ არ [illegible] ნამეების გადმოცემით, [illegible] ვინიან: ამ კითხვაზე იგინი [illegible] ლის [illegible] რომ [illegible] ქართველებათ, წარმოდგენით [illegible] და [illegible] არის ქართული ენა. ამ ენას იგინი პატივსა სცემენ ძლიერ. რადგან [illegible] ბლო ენათ [illegible]. ქრისტიან-ბის [illegible] ლებიდან [illegible] და [illegible] მოთ მეგრელიაში და სვანეთში, ღვთის მსახურების წესები სრულდებოდა და ეხლაც სრულდება ქართულ ენაზე: [illegible] რებს: [illegible] და [illegible] ბზე, [illegible] რატებზე (петраментахъ) [illegible] მიტებს და სხ. ჩვენ ვფიქრობთ [illegible] დაწერილს. ქართული ენის [illegible] ლობენ რუსულ ენას მისამზადებ[illegible] სამეგრელოს სასულიერო სასწავლ[illegible] როგორც მახლობელ და ანგარიშებით [illegible] რუსული ენის სწავლება იქ მიდის [illegible] კარგათ, ვიდრე სხვა სასულიერო სასწავლებლებში.

რაც შეეხება საღმრთო წერილ[illegible] და [illegible] ჩასხურების გადათარგმნას იმათ [illegible] ესე შეუძლებელია. იმათ [illegible] ვანი ენა, როგორც მე გამიგია [illegible] რებისაგან, ისე განვითარებული [illegible] ენის საშუალებით არ შეიძლება [illegible] საღმრთო წერილისა, [illegible] კიდეც [illegible] გადაეთარგმნათ საღმრთო წიგნები მეგრულ ენაზე. მაგრამ ამ ცდამ [illegible] არა სასულიერო[illegible] [illegible] სამღვდელო [illegible] სი და [illegible] [illegible] დაანება.

[illegible]

ცემულ თვალ-საჩინო მაგალითს: ოსური ენა, როგორც მე გამიგია მცოდნე პირებისაგან, შეუდარებლათ მდიდარია და უკეთესიც მეგრულზე და განსაკუთრებით სვანურზე. ამ ენაზედ გადათარგმნეს სამღვთო წერილები. როდესაც ეს წიგნები გაგზავნეს ყველა ოსეთის ეკკლესიებში, აი რა მოხდა: თვით უდიდესი დოგმატი, მაგალითად: «განკაცდა» ოსურათ გადათარგმნილი აღმოჩნდა ასე: «კუპატი ხორცით». ამ გვარ მასხრულად გადათარგმნილი წიგნები დაუყონებლივ დაიბრუნეს უკან და დაწვეს. აი როგორ ძნელია სამღვთო წერილის გადათარგმნა განუვითარებელს ენაზე. აქედგან ცხადია, რომ მეგრულს და სვანურს ენაზე ღვთის მსახურების შემოღება დაჰბადებს ამ ერთა შორის წვალებლობას (ერესი) და რასკოლს, რისგან საქართველოს ეკკლესია ჯერ-ჯერობით თავისუფალია. შემდეგ ამისა, მე უმაღლეს ხარისხამდე უგერიხელათ, უმნიშვნელოთ და საზარალოთ მიმაჩნია, რომ შეცვლილ იქმნას მათთვის ის ღვთის მსახურების ენა, რითაც იგინი რამდენიმე საუკუნეა ლოცულობენ ეკკლესიაში. ყოველ შემთხვევაში როგორ შეიძლო ადგილობრივ ეპარქიელ მთავრობას შეცვალა ღვთის მსახურების ენა, როდესაც რომ ამის წინააღმდეგია ხალხი, როდესაც ამაში არ არის არა ვითარი საჭიროება და გონივრული მიზანი, როდესაც ეს შეუძლებელია ენის განუვითარებლობისა გამო და უმთავრესად კი ეს უფლება ეკუთვნის უწმიდეს სინოდს და არა უფალს მზრუნველს. თუ მეგრელების და სვანელებისთვის, მათი სურვილის წინააღმდეგ, შევქმნით განსაკუთრებულს ასოებს და იმათ ენაზე გადავთარგმნით სამღვთო სჯულის წიგნებს, მაშინ ეგევე უნდა მოხდეს ფშაველების, ხევსურების, თუშების, ბელორისების, მალორუსების და სახელმწიფოს სხვა და სხვა ერისთვის, რაც უმიზნოა, უსარგებლო და მასთან სამწუხარო შედეგიც მოჰყვება.

დარჩა ერთი ბრალდება უ. მზრუნველისა სამღვდელოებისადმი, მაგრამ ვიდრემდის ამ ბრალდებას დავარღვევდე, მე უნდა განვაგრძო სხვაზე საუბარი.

მე მაქვს პატივი და კმაყოფილება ცნობისა კირილე პეტრესძისა და პატივსა ვცემ მას. მან ძლიერ ბევრი გააკეთა კავკასიის მხარის ერის განათლე[illegible]კის: ამისთვის მიკვირს, როგორ ამ განათლებულმა კაცმა უსაბუთოთ, გამოუკვლევათ გაბედა ბრალი დაედვა მთელი საქართველოს ერისა და სამღვდელოებისათვის, ვითომ იგინი შურის თვალით უცქერიან რუსული ენის სწავლებას სკოლაში. ეხლანდელ დროში ამ გვარი საშიში ბრალდება ადგილობრივი მცხოვრებისადმი თუნდაც იგი განშორებული იყოს ყოველივე პოლიტიკას და ეჭიროს თვალ-საჩინო ადგილიც, მაინც მთავრობის თვალში არ არის უმნიშვნელო: მაგრამ, უთუოდ, აუარებელი საქმეებისა გამო, იგი იძულებული იყო დაეჯერებინა თავის თანაშემწეებისათვის; მას პირადათ არ შეეძლო შეეკრიბა საჭირო ცნობები ამისთანა რთული საქმისათვის, ამისათვის მთელი ჩემ მიერ გარჩეული მოხსენება უ. მზრუნველისა შედგენილია დაურევნელათ, გარეშე ყოველივე გამოკითხვისა, დამტკიცებისა და სხვა. არ შემიძლია არ გამოუცხადო დიდი სამდურავი და ზიზღი კირილე პეტრეს ძის თანაშემწეებსა ამ გვარი დაუდევნელობისათვის, რის გამო მე ეხლა პასუხს ვაგებ მთავრობის წინაშე. — თვით მოხსენებაში კი არ არის არა ვითარი სიმართლე და ჭეშმარიტება.

უ. მზრუნველის მოხსენებაში აღნიშნულია აგრეთვე ისიც, რომ ვითომ საქართველოს სამღვდელოებამ განზრახ შეიტანა ქართული ენის სწავლება აფხაზეთის სკოლებში და ასწავლიან ბავშვებს ქართულ ენას და ღვთის მსახურებაც ამ ენაზე სწარმოებს. არც ერთი და არც მეორე არ მომხდარა და არც შესაძლებელი იყო, რომ მომხდარიყოს. აფხაზეთის სამღვდელოებას არ ჰქონდათ თავის განკარგულებაში არა ვითარი სკოლა. აფხაზეთის სკოლებს განაგებდა განსაკუთრებული უწყება. ე. ი. ქრისტიანობის გამავრცელებელი საზოგადოება კავკასიაში. ამ სკოლებში საღვთო სჯულს და სხვა საგნებსაც ასწავლიდა ერთი და იგივე მასწავლებელი რუსულად. რაც შეეხება ღვთის მსახურების შესრულებას ქართულს ენაზე, უნდა ვაღიარო, რომ პირველათ იქს დაუ[illegible]ღებს კაცს, რომ ღვთის მსახურება სწარმო[illegible]ბდა და ეხლაც სწარმოებს ქა-

[illegible]ურულს ენაზე. [illegible] არ შეეძლო ღვთის მსახურების აღსრულება სლავიანურად, ვინაიდგან არ იციან რუსული ენა. უთუოდ ზოგი იფიქრებს რისთვის მხოლოდ ქართველი მღვდლები იყო აუცილებელი? მისთვის რომ სხვა მღვდლები არ მოიპოვებოდა და ეხლაც არ არიან რუსული ენის მცოდნენი, რომელთაც სურდესთ აფხაზეთში სამსახური. ამ ქვეყანაში იმ გვარი უბედური ჰავაა, რომ ძლივს ძლიობით მოუკრიბეთ მღვდლები უბრალო გაუნათლებელი იმერელი მედავითნეებისაგან. იქ ძლიერ მოკლე დროში ამოწყდა რამოდენიმე სამღვდელოების ოჯახი. ერთხელ, როგორც იქნა, ვიშოვე მე სემენარიელი რუსი ვლადიმირის გუბერნიიდგან და მივეცი მას კარგი სამრევლო. მაგრამ მან ძლივს დაჰყო იქ ორი წელი.-შემდეგ კი ოჯახობით გაიქცა რუსეთში. [illegible] და გამოვითხოვე ქრისტიანობის აღმადგენელი საზოგადოებისაგან ღვთის მსახურების წიგნები სლავიანურ ენაზე, ვინაიდგან იყვნენ ზოგიერთი მღვდლები, რომლებსაც შეეძლოთ შეესწავლა სლავიანური ენა, მაგრამ საზოგადოებამ უარი შემომითვალა უსახსრობისაგამო.

თუმცა მე შემიძლია ამით დავასრულო ჩემი მოხსენება [illegible] სამღვდელოებრისადმი ბრალდების შესახებ. მაგრამ ვინაიდგან ეს საქმე ძლიერ რთული და საგრძნობელია, არა მარტო მხოლოდ საქართველოს სამღვდელოებისათვის, არამედ მთელი საქართველოს ერისათვის, ამისთვის მე იძულებული ვარ განვაგრძო ჩემი პასუხი.

(შემდეგი იქნება)

ქართველ კათოლიკეთათვის ეპარქიის გახსნა საქართველოში, ქ. ტფილისში*).

—:—

წერილი თუმცა განსაკუთრებით არ შეეხება საქართველოს, მაგრამ ის კი ჭეშმარიტია, რომ თავდაპირველად ქართველები იგულისხმებიან, რადგან კარგად ვიცით, რომ უწინ კავკასიის ერთა წინამძღვარი და მათ შორის განთქმულნი ქართველნი იყვნენ. გარდა ამისა კავკასიის მთიულ მცხოვრებთა მომეტებულს ნაწილს შეადგენენ ყმაწვილები, [illegible] და ხევსურები, რომლებიც ქართველები არიან.

შევნიშნოთ აქ ესეც, რომ საქართველოს ეკლესია ისე დაშორებული არ არის რომის ეკლესიას, როგორც სხვა ტომების ეკლესიები, რადგან მტკიცედ აქვს დაცული მსოფლიო კრებათა დადგენილი ყველა დოგმები. ამიტომ რომის ეკლესია მას [illegible] უწოდებს ორთოდოქსალ-მწვალებლად, როგორც სხვა ტომთა ეკლესიებს უწოდებს. არამედ უხმობს მარტო გაყრილად. წინედ ხომ ლათინის და საქართველოს ეკლესიის სარწმუნოება ერთმანეთის თანახმა იყო, როგორც ამას მოწმობდა წმიდა გიორგი მთაწმიდელი და როგორც ვნახეთ პირველ თავში: არც შემდეგომ საუკუნეებში არსებითად განსხვავებულა ამ ორის ეკლესიის სარწმუნოება. ამის საბუთად, სხვათა შორის ეს გვაქვს: როდესაც რომაში [illegible]რაზ პირველის ელჩს ნიკიფორეს მოსთხოვეს საქართველოს ეკლესიის სარწმუნოების სიმბოლო და როდესაც წარუდგინა, პროპაგანდის კრებაში, 20 იანვარს 1628 წ. [illegible] ის სიმბოლომ და კრებამ ერთხმად [illegible], რომ ქართველები ძრიელ ცოტა განსხვავდებიან ჭეშმარიტი კათოლიკე სარწმუნოებისაგანაო. ამიტომ საქართველო რომთან შესაერთებლად სხვა არაფერი მოითხოვებოდა, მისგარდა, რომ პაპი [illegible] მსოფლიო ეკლესიის თავად და მისთვის [illegible]ლება გამოეცხადებინა. შემდეგ კი [illegible] ქართველს შეეძლო კათოლიკე ყოფილიყო და თავისს წესსა დარჩენილიყო. ესრეთი შეერთება შეიძლება ბევრისგან შეუნიშნველად და უცნობელადაც დარჩენილიყო. ეგრე თუ ზოგჯერ საქართველოს და რომას შუა გაყრა მოხდებოდა, მიზეზი იქმნებოდა მარტო ის, რომ სხვა და სხვა გარემოების და სიძნელის გამო შესწყდებოდა ხშირი და მეგობრული კავშირი და არა ისა, რომ მათ შორის შფოთი და მტრობა ჩამოვარდნილიყო, რაც საქართველოში არას დროს არ მომხდარა. სწორედ ამ დოგმატებრივი ერთგვარობის მიზეზია, რომ დღესაც კონსტანტინეპოლში ქართველთა კათოლიკის ტიბიკონის ბერები ხმარობენ შეუცვლელად ყველა იმ ლიტურღიის ქართულ

*) იხილეთ ჯვარი ვაზისა № 13.

წიგნებს, რაც დაბეჭდილა რუსეთისა და საქართველოს მთელი სამღვდელოება ხმარობს.

საქართველოს და რომის ეკკლესიის დოგმატების ურთიერთთან თანხმობის გამო შეგვიძლია უეჭველად ვსთქვათ, რომ ხშირად საქართველოში არა მარტო კერძო პირები იყვნენ კათოლიკებად, არამედ უმრავლესობა, თავადები, მეფეები და თვით კათოლიკოსებიც კი შეერთებული იყვნენ რომის ეკკლესიასთან, რასაც არა ნაკლებ გვიმტკიცებს ზემორე მოყვანილი საბუთები. ერთსა და იმავე დროს ქართული ტიბიკონის მქონე კათოლიკებთან ყოფილან ეგრეთვე ლათინის ტიბიკონის მქონე ქართველი კათოლიკენიც შეუწყვეტლივ. ამასაც ცხადად გვიმტკიცებს ეგოდენი ლათინის ეპისკოპოსების დანიშვნა ტფილისში და ეგრეთვე ზემორე მოყვანილი პაპის კალიქსტო მესამის წერილი საქართველოს კათოლიკებისადმი.

რადგან ზემოხსენებული ლუდოვიკე ბოლონიელის შესახებ კვალად უნდა ვილაპარაკოთ, საჭიროდ მიგვაჩნია ეს შენიშვნა. ჩვენი ისტორიის გამომაქვეყნებელ ბროსეს ფრანცისკიანების წესის ლუდოვიკე დომინიკანების მონაზონი ჰგონია. შეურაცხყოფით იხსენიებს და ჭკვამოკლე მოშუღლე ფანატიკოსს ეძახის. მაგრამ პატივცემული ისტორიკოსი სცდება. ეტყობა არ გაუცვნია ის წერილნი, რომელნიც სარწმუნო წყაროები არიან ამ პირის ისტორიისათვის. ჩვენ, რაც შეიძლებოდა, ყველა საბუთი გავიცანით ამის შესახებ და დავრწმუნდით, რომ ეს ლუდოვიკე ყოფილა დიდ მოღვაწედ, მეცნიერ, დახელოვნებულ და კეთილ კაცად (virum probum et religiosum). პაპს კალიქსტო მესამეს იგი ჰყოლია თანაგამზრახად და ერთგულ მეგობრად. ლუდოვიკეს იერუსალიმში ბევრხანს უცხოვრია, ქრისტიანების წინააღმდეგ ოსმალთა სიდუმლოები კარგად შეუტყვია. ამიტომ იყო რომ პაპები ხშირად მას გზავნიდნენ სხვა მთავრობათა მიმართ ოსმალების წინააღმდეგ ომის ასატეხად.

(გაგრძელება).

ჯავახეთი

(ეთნოგრაფიული წერილი. შემდეგ *)

ჯავახეთის ხეობაში შემდეგი ხეხილია: ყურძენი (სხვა და სხვა გვარის) ბუდეშური, თავცეცხლა, თითა, ცხენი ძუძუ, მელიკუდა, ხარის თვალა, კლერტმაგარა, არიჭული, ანდრიული, ბერანა, საფერავი, ანუ სალეინე; ატამი (საპობი ხახრავი და ვაშლატამი), წი-

ჯავახეთის მტკვრის და თავფარავნის ხეობაში, სადაც ბაღი, ვენახი და ბოსტნებია გაშენებული. შემდეგი ხილებია: ნაზამთრო, ხარი, ხურთმისი, შინდისფერი, ტყემ-

რანი, ყარსი, შინდი (ჰანჭურა შინდი და სხ.); ვაშლი (შაქარ ვაშლი, ყარაფილა ვაშ., პანტა ვაშლი, სულდიმა, შაალმა და სხ.), პანჭური, ოტური, ქლიავი, თუთა (ხართუთა თეთრი თუთა); ქვიშნა, ბალამწარა, ლოლნაში, კაკალი და სხ.

ბირკვები: უზანი, ჰწვავი, ძოლი, მაყვალი, მოცხვარი, ღვია, ლაბა, გრაკლი, კონწახური, ასკილი, ვარდი, ვაშლი და ტირიფი. მისახლერე ტყეში (ბაკურიანის, პატის და იმილეთის) ნაძვი, კატარი, პანდარი, თხილი, არყი ნეკერჩხალი, მუხა და სხ.

ფრინველები: (შინაური): ქათამი ბატი, ინდოური, იხვი ტრედი. გარეული მინდვრისა: გ. ბატი, გ. იხვი, მწყერი, მწყერიტა, ლალა, ტოროლა, მერცხალი, ბუზიყლაპია, ბუ, გ. ტრედი. ბელური, მთ. ჩიტი. ჯავახეთის ხეობის და განაპირა ტყის ფრინველები: გნოლი, კაკაბი, ქედანნა, შაშვი, მიმინო, ბულბული, ჟოჟოტა, ხბხბა, წიპაღა, ლილონი, ბზე წვია, ლაფი, (ამათში უმეტესი მგალობელია). მანგოლია, ხარის ჩიტი, კადელ-კადელა, ოფოფი, ხე კაკუნა, (ყორანი) ქორი, წერო, ლაკლაკი, ტოპი, ალალი, ყართალი, ყვავი, ჰოლურუ, ყორანი, ორბი, კაჭკაჭი, არწივი, (ბევრი ამათგანი მტაცებელია).

ოთხფეხები: (შინაური): ცხვარი, თხა, ძროხა, ვირი, კატა, ჯორი, ცხენი; (გარეული): მინდვრის: კურდღელი, მელა, გარ. კატა, თევზი, მინდვრის თაგვები, ორიინი, ლამურა, თხუნელა. ხეობის და ტყის: კვერნა, წყლის ძაღლი, ძლარბლი, შველი, დათვი მგელი.

*) ჯვარი ვაზისა № 13.

მწერები: ბუზი. ოწული. ფუტკარი. ძაღლის ტილი. ცხენის ბუზი. ობობა. ბაღლინჯო. ცხენის ბზიკი. წყლიჭია. პურის ცომაჭია. ჭრიჭინა. კალია. (ფთიანი და კუტი) პუპური-კი. (ბურნავი) ვაშლი ჭია (ხეობისა). (იაფისი) ლოკოკინა (იჭმება). თეთრი ლოკოკინა, ქვე-ლის ბუზი. მარიამ დედა. ჭიანჭველა. ხარამი ბუზი. ხარამი ფუტკარი. წურბელი. ღრიანკა-ლი. ჭინჭლა. მორიელი. ბუზალიკი. მატლი: მემცხვერი ძაღლი. ჭიანყელა. რცხილია. და სხვა.

პეპლები: სანთლის პეპელა. ჭრელი პეპელა. თეთრი პეპელა. წითელი პეპელა. ყვითელი პეპელა. შავი პეპელა.

ქვემძრომი: ბაყაყი (წყლისა და მინდვრისა). ჯოჯო. ხვლიკი. ანკარა. კობი. წყლის გველი. მინდვრის გველი.

თევზი: კალმახი. შავი თევზი. წითელი თევზი. ლურჯა. ნაფოტი. ფიჩხული და სხ.

ჯავახეთში ზეპირ-სიტყვაობა მდიდარია. მრავალია მწყობრი ლექსები და შაირები: ზღაპრები კიდევ უმრავლესი და სხვა მისთანანი. მიზეზი ამისა კი ძველადგანვე. მეტადრე დევნულებაა, რომ სხვა და სხვა შესანიშნავი ამბები ერთი მეორეზე გადაცემით და ზეპირ სიტყვაობებულა.

ასეთივე შესანიშნავ საგანს შეადგენდა მთ.-ჯავახური ხალხური ფიზიკურად სავარჯიშო გართულობანი, მაგ., თამაშობაები, საომრო გართულობანი ქვა ლოდების სროლა განსაზღვრულ მანძილამდის. (ცალი ხელით და ორი ხელით) ხტომა და სხვა. დღესასწაულებში სხვა და სხვა ჩვეულებანის გამო მრავალი რამ სურათები დაუხასიათებიათ ლექსით თუ პროზით. ქორწილებზე და ნადიმზე გალობანი. სამუშაოში ყანა ველოში თუ მწყემსთა შორის სხვა და სხვა დარგის მოლექსობა ყოფილა. ბევრჯელ კითხვა მიგებიანიც, როგორც ჯანვართა შორის შაირებში და სხვა სასულიერო თქმულებანიც მრავალია მწყობრივ...

აქვე გავაცნობ მკითხველს ჯავახურ ზეპირ თქმულობის დიდებულ პროგრამასა, რომელიც რთულ ნიადაგზე დამყარებული და მრავალიც მაქვს შეკრებილი. რომ აგერ 25 წელიწადი თუ არა, ერთი ბევრი ნაკლები იქნება, რომ მე ზეპირ თქმულებას ვაგროვებ პატარაობიდანვე და ჩემ კრებულშივე შევად-გინე ეს პროგრამა. 1897 წ. ბ. აკაკი წერეთელმა გამოგზავნა თავის კრებულისათვის ჯავახეთში სპეციალურად შემეკრიბა ზეპირ-თქმულება და ბევრი, ძალიან ბევრი შევაგროვე. 1902 წ. ქართველთა გამომცემ ამხანაგობიდან ბ. ჯაბადარმა გამოგზავნა კიდევ და 121 თაბახი ზეპირ თქმულები წარვადგინე. რომელიც ამხანაგობაში ინახება. ასე თუ ისე მეტად დიდი მასალა მაქვს შეგროვილი ზეპირ სიტყვაობიდან ჯავახელებში.

შევკრიბე აგრეთვე ახალციხეში. გურიაში და მცირე ქართლ-ხევსურეთში.

(დასასრული)

მუხსი გ. გვარამაძე.

რედაქტორ-გამომცემელი
მ. ა. დ. მელამაშვილი-პაპაძე

მ. გ. ჯანაშვილი

საქართველოს ისტორია

ტომი I.

უძველეს დროიდგან 1125 წლ. ქრ. შ.

ამ ტომს ერთვის ა) ოთხი რუკა 1) თარგამოსის შვილების სამეფო. 2) კავკასია. 3) კავკასია და მცირე აზია მე-IV საუკ. ქრ. წ., 4) საქართველო, პონტო და სომხეთი II–I საუკ. ქრ. წ. და ბ) ქრონოლოგიური ტაბულები (მეფენი ქართველთა. აფხაზთა. სომეხთა. სპარსთა, ხალიფები არაბთა).

ფასი ერთი მანეთი.

სტამბა „იდეალი“ (მ. დ. კიკნაძისა)
სოლოლაკის ქუჩ., [illegible] სახლი № 6.